

תלמוד

קטע שלא נלמד

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד	–	100 נקודות
סך הכול	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

למדו היטב את המשנה ואת סוגיית הגמרא שבנספח (בבא מציעא, דף פב, ע"ב–דף פג, ע"א). היעזרו בפירוש רש"י. הסוגיה עוסקת בדינו של סָבֵל שהעביר חבית ממקום למקום והיא נשברה: אם הסבל אינו מקבל על כך שכר, הוא נחשב שומר חנם, ואם הוא מקבל על כך שכר, הוא נחשב שומר שכר.

מושגים:

דיני שומרים: שומר חנם ושומר שכר (או: נושא שכר) חייבים בפשיעה ופטורים מאונס. במקרים של גִּנְבָה ואֲבֵדָה – שומר חנם פטור, ושומר שכר חייב. נתקל: אדם שנתקל בדרך הליכתו, ובעקבות כך נגרם נזק. יש הסוברים שהנתקל נחשב פושע, ויש הסוברים שהוא אינו נחשב פושע.

ביאור מילים:

תברה – קשה זו על זו.

ענו על כל השאלות 1–11.

1. "מתני'... רבי אליעזר אומר זה וזה יישבע ותמיה אני אם יכולין זה וזה לישבע".
 - א. הסבירו בלשונכם את דברי רבי אליעזר. בתשובתכם כתבו למי הכוונה במילים "זה וזה". (4 נקודות)
 - ב. עיינו בדברי רש"י במשנה (ד"ה "יישבע"). בסוף דבריו כתב רש"י: "...אלא כגִּנְבָה ואֲבֵדָה שהן קרובין לאונס ופשיעה". הסבירו מדוע גִּנְבָה ואֲבֵדָה "קרובין לאונס ופשיעה". (4 נקודות)
2. "גמ' תנו רבנן המעביר חבית... למימרא דסבר רבי מאיר נתקל לאו פושע הוא".

הגמרא הסיקה מדברי רבי מאיר בברייתא ש"נתקל לאו פושע הוא".

על פי רש"י, הסבירו את שְׁתֵּי דרכי ההיסק. (8 נקודות)
3. "והתניא נשברה כדו ולא סילקו... מי ששנה זו לא שנה זו".
 - א. (1) הסבירו בלשונכם את שְׁנֵי המקרים שבברייתא.
 - (2) על פי ברייתא זו, בנוגע לשאלה אם נתקל נחשב פושע, מהי הדעה של רבי מאיר, ומהי הדעה של חכמים? נמקו את תשובתכם. (8 נקודות)
 - ב. הסבירו את הסתירה בין דברי רבי מאיר בברייתא "המעביר חבית..." ובין דברי רבי מאיר בברייתא "נשברה כדו...". בתשובתכם הסבירו מה נאמר בשמו של רבי מאיר ב**כל אחת** מן הברייתות, ומה הסיקה הגמרא מדבריו בכל ברייתא. (4 נקודות)
 - ג. הסבירו בלשונכם את תירוצו של רבי אלעזר לסתירה בין שתי הברייתות. (3 נקודות)

4. "ואתא רבי יהודה למימר... והאי כי דיניה".
 א. לפי רבי יהודה, מדוע שומר חינם צריך להישבע, ומדוע נושא שכר צריך לשלם? (5 נקודות)
 ב. בשלב הזה, מהו טעם המחלוקת בין רבי מאיר ובין רבי יהודה בנוגע לשומר שכר? היעזרו ברש"י. (5 נקודות)
5. "ואתא רבי אליעזר למימר... כי לא פשע נמי שלומי בעי".
 א. הסבירו את הקושי שרבי אליעזר מעלה בנוגע לשומר שכר. (4 נקודות)
 ב. בנוגע לשומר שכר, האם רבי אליעזר סובר כרבי מאיר או כרבי יהודה? נמקו את תשובתכם. היעזרו ברש"י. (4 נקודות)
6. "ואפילו שומר חינם נמי... דלא פשע".
 הסבירו את הטענה של רבי אליעזר בנוגע לשומר חינם שנתקל במקום מדרון, ואת התמיהה שלו בנוגע לשומר חינם שנתקל לא במקום מדרון. היעזרו ברש"י. (6 נקודות)
7. "ואפילו במקום מדרון... יביא ראיה ויפטר".
 לפניכם שלושה מצבים. לפי דעת רבי אליעזר, כתבו מהו הדין בכל אחד מן המצבים האלה:
 1. שומר חינם שנתקל במקום מדרון "היכא דליכא ראיה".
 2. שומר חינם שנתקל במקום מדרון "היכא דאיכא ראיה".
 3. שומר חינם שנתקל לא במקום מדרון.
 (6 נקודות)
8. "ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שבועה זו... ממקום למקום".
 א. על פי רש"י, רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן תירץ קושיה. מהי הקושיה שהוא תירץ? (3 נקודות)
 ב. הסבירו את התירוץ של רבי חייא בר אבא. בתשובתכם כתבו מהו המקרה שבנוגע אליו תיקנו חכמים שבועה זו, ומדוע הם תיקנו אותה. (5 נקודות)
9. "היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה".
 א. "היכי משתבע" – הסבירו מדוע הגמרא שואלת שאלה זו דווקא בשלב זה, אחרי תירוצו של רבי חייא בר אבא, ולא לפני כן. היעזרו ברש"י. (6 נקודות)
 ב. הסבירו את התשובה של רבא, וציינו אם לפי תשובה זו הנתקל נחשב פושע. (4 נקודות)

10. א. עיינו בדברי ה"שולחן ערוך" שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.
המעביר חבית ממקום למקום בשכר, ונשברה, דין תורה הוא שישלם, שאין זה אונס גדול, והרי השבירה כגנבה ואבדה שהוא חייב בהן. אבל תיקנו חכמים שיהיה חייב שבועה שלא פשע בה, שאם אתה אומר ישלם, אין לך אדם שיעביר חבית לחברו.

(שולחן ערוך, חושן משפט, הלכות שומר שכר, סימן שד, סעיף א)

כתב ה"שולחן ערוך": "אבל תיקנו חכמים שיהיה חייב שבועה..."

מהי המטרה בשבועה זו? (3 נקודות)

ב. ה"שולחן ערוך" פסק כרבי חייא בר אבא, אך נוסח השבועה שבדברי ה"שולחן ערוך" שונה מנוסח השבועה שמובא בגמרא בשם רבא.

עיינו בדברי הגר"א שלפניכם, וענו על השאלה שאחריהם.

שלא פשע בה. דמה שכתוב שם היכי משתבע כו', היינו לרבי מאיר, אבל אנן דקיימא לן כרבנן דנתקל לאו פושע משתבע שלא פשע.

(ביאור הגר"א, שם, ס"ק ג)

על פי הגר"א, הסבירו את הטעם לפסיקת ה"שולחן ערוך". (6 נקודות)

11. "רבה בר בר חנן... וְאַחֲרוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר".

עיינו בדברי המהרש"א שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.

נראה בזה דלאו בפשיעה הוו תברי לחבית. ורבה דשקל גלימיהו סבר דנתקל פושע הוא כרבי מאיר. ואמר לו רב "לְמַעַן תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים" ואתה הולכת אותם בדרך לא טוב במקום מדרון, ונתקל לאו פושע הוא כדלעיל. ואמר לו נמי הב להם אגרייהו של טורח הדרך כיוון דלאו פושעים הם, והיינו "וְאַחֲרוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר" שהוא הפך פושעים כדכתיב "וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם" (הושע י"ד, י').

(מהרש"א, חידושי אגדות, בבא מציעא פג, ע"א)

א. "רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא" – כתבו את המקרה על פי רש"י ועל פי המהרש"א.

(4 נקודות)

ב. על פי הפסוק "לְמַעַן תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים, וְאַחֲרוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר" (משלי ב', כ'), הסבירו את שתי התשובות של רב

לרבה בר בר חנן. היעזרו ברש"י. (4 נקודות)

ג. על פי המהרש"א, מי הם הצדיקים שאליהם התכוון רב בפסוק "וְאַחֲרוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר"? הוכיחו את תשובתכם.

(4 נקודות)

בהצלחה!